

Інше

Мельник Микита Сергійович

студент

Харківського національного університету міського господарства

Мельник Никита Сергеевич

студент

Харьковского национального университета городского хозяйства

Melnyk Mykyta

Student of the

Kharkiv National University of Urban Economy

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО
ТУРИЗМУ В ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ КУЛЬТУРНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО
ТУРИЗМА ВО ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ
MANAGEMENT OF CULTURAL AND COGNITIVE TOURISM
DEVELOPMENT IN THE LVIV REGION**

***Анотація.** В статті розглядаються теоретичні аспекти розвитку культурно-пізнавального туризму, функції та види культурно-пізнавального туризму, а також особливості культурно-пізнавального туризму. Проаналізовано кількість культурних ресурсів Львівської області, рівень розвитку та популярності культурно-пізнавального туризму на території Львівщини, фактори впливу на розвиток культурно-пізнавального туризму. Запропоновано шляхи активізації культурно-пізнавального туризму у Львівській області. Розроблено план створення культурно – пізнавального кластеру «Замки Львівщини».*

***Ключові слова:** культурно-пізнавальний туризм, культурні ресурси, туристичний потенціал.*

Аннотация. В работе рассматриваются теоретические аспекты развития культурно-познавательного туризма, функции и виды культурно-познавательного туризма, а также особенности культурно-познавательного туризма. Проанализировано количество культурных ресурсов Львовской области, уровень развития и популярности культурно-познавательного туризма на территории Львовщины, факторы влияния на развитие культурно-познавательного туризма. Предложены пути активизации культурно-познавательного туризма во Львовской области. Разработан план создания культурно – познавательного кластера «Замки Львовщины».

Ключевые слова: культурно-познавательный туризм, культурные ресурсы, туристический потенциал.

Summary. Thesis consists of four chapters. The object of the research is the development of cultural cognitive tourism in the territory of Lviv region. Diploma thesis deals with theoretical aspects of the tourism development, functions and kinds of tourism, as well as features of cultural and cognitive tourism. The amount of cultural resources of the Lviv region, the level of development and popularity of cultural tourism in the territory of Lviv region, factors of influence on the development of cultural tourism have been analyzed. The ways of activating of cultural and cognitive tourism in Lviv region are suggested. The plan of creation of cultural and cognitive cluster «Castles of Lviv region» is developed.

Key words: cluster, cultural tourism, cultural resources, excursion activity, tourist potential.

Постановка проблеми. В наш час туризм відіграє важливу роль в економічному зростанні будь-якої країни. На сучасному етапі розвитку країни туристична діяльність стала однією з провідних, високоприбуткових галузей господарства. Культурно-пізнавальний туризм відіграє важливу роль

у історичному, духовному, культурному, економічному та політичному житті України. Водночас з цим він є одним з важливіших чинників соціально-культурного розвитку, що приводить до підвищення рівня та якості життя населення.

Туристична діяльність перетворюється на засіб досягнення та порозуміння й толерантності у відносинах між численними, етнічними спільнотами та культурами. Урахування потреб і мотивацій різних категорій туристів сприяє повнішому використанню культурного потенціалу території країни, робить культурну спадщину регіонів доступною великому сегменту відвідувачів, реалізуючи освітню функцію туризму. Важливим напрямом розвитку сучасної туристичної діяльності є культурно-пізнавальний туризм.

Культурно-пізнавальний туризм є одним із засобів інформування громадян про інші регіони України та світу. Цей вид туризму охоплює відвідування історичних, культурних або географічних визначних місць. Основна мета цих мандрівок – ознайомлення з пам'ятками історії, архітектури, мистецтва, природними та етнічними особливостями, сучасним життям народу тощо. Туризм відіграє важливу роль в осмисленні власної ідентичності, у відродженні локальних традицій.

Культурно-пізнавальний туризм – складне й багатогранне явище. Актуальність його дослідження зумовлена тим значенням, що набуває культурний туризм в епоху глобалізації. Сьогодні існує стійка тенденція до розширення сегменту культурного туризму. За програмою Всесвітньої туристичної організації, частка культурно-пізнавального туризму до 2020 року становитиме 25% від загальних показників світового туризму [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років усе більше науковців займається дослідженням своєрідного феномена, що виступає могутнім фактором економіки, одним із соціальних інститутів, а також цілісною сферою культури.

У вітчизняній науковій літературі культурно-пізнавальний туризм аналізували такі відомі вчені, як О.О. Бейдик, В.Г. Гуляєв, А.П. Дурович, О.О.Любіцева, М.П. Кляп, Д.М. Стеченко, В.К. Федорченко, Л.М. Черчик, Л.М. Яцунта.

Чималий внесок у розвиток культурно-пізнавального туризму зробили також зарубіжні й вітчизняні вчені – філософи та культурологи, а саме: Дж. Урі, Г. Марсель, А. Оло, Ф. Депре, Ж. Фереоль, Ж.-П. Норець, В. Пазенок, В. Федорченко, С. Горський, М. Цюрупа. У своїх дослідженнях вони розглядають його як одне з явищ культури, а також потужний рушій духовного розвитку особливості .

Водночас визначення поняття пізнавального туризму різних українських науковців досить різноманітні, як і терміни, що вживаються для його позначення (пізнавальний, екскурсійний, культурний, культурно-пізнавальний туризм тощо).

Найповніше визначення культурно-пізнавального туризму – це туристські поїздки, подорожі, походи з метою відвідування будь-яких регіонів, місцевості, центрів туризму тощо для ознайомлення з пам'ятками природи, історії і культури, побутом і традиціями місцевого населення, народними ремеслами і промислами, досягненнями у сфері науки, культури, промислового виробництва, будівництва.

У зв'язку з тим, що цей вид туризму набуває все більшої популярності серед подорожуючих. Існує наявна потреба комплексного вивчення культурного туризму як окремого напрямку туристичної діяльності в Україні, а також розробки наукової концепції його управління, що забезпечить багатим на історико-культурні ресурси територіям стабільний туристичний потік та популярність серед відпочиваючих. Саме тому метою даної статті є дослідження проблем і перспектив розвитку цього виду туризму в межах Львівської області. Беручи до уваги Львівщину, розвитку культурно-пізнавального туризму тут сприяє багато чинників, зокрема вигідне

географічне положення, багатий історико-культурний потенціал. Львівщина є однією з тих областей, перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму є одним з найкращих в Україні.

Цілі статті: проаналізувати рівень розвитку культурно-пізнавального туризму Львівської області; обґрунтувати необхідність активації культурно-пізнавального туризму; визначити пріоритетні напрямки розвитку регіонального туристичного ринку.

Виклад основного матеріалу. Львівська область має значний потенціал для розвитку культурно-пізнавального туризму, що зумовлено значною кількістю унікальних історичних та культурних пам'яток. Львівська область входить до п'ятірки найбільш привабливих та популярних туристичних регіонів України.. На території Львівщини налічується п'ята частина об'єктів архітектурної спадщини України. На державному обліку перебуває 8440 пам'яток архітектури, історії та археології, з них 816 пам'яток національного значення.

Є безліч позитивних сторін у розвитку культурно-пізнавального туризму, який стимулює осмислення культурного ресурсу регіону, а саме:

- стимулює продукування культурного продукту як туристичної пропозиції, підтримує автентичність і достовірність культурної спадщини;
- розвиває співпрацю пам'яткоохоронних інституцій, музеїв, туроператорів, бізнесу;
- розвиває свідомість громадян через включення у формування власного образу і маркетингу області;
- формує нові форми і методи комунікації й дидактики;
- сприяє пошуку спільних інтересів, формування спільних стратегій різних галузей.

Попри всі переваги культурно-пізнавального туризму, можна виділити і певні загрози для Львівщини як історичного та культурного регіону. Вони можуть себе виявляти у :

- невідповідному, руйнівному використанні культурно-історичного простору, який і є головним ресурсом культурно-пізнавального туризму;
- негативному впливові не соціокультурне середовище, обмежуючи форми і території соціокультурної діяльності та їх якість;
- формування нових стереотипів про країни походження туристів, розважальний туризм діє акультурно, комерціалізуючи стиль життя;
- посилення впливів інфляції і корупції.

Щоб запобігти негативним впливам на розвиток регіону і використати його можливості, потрібне відповідне регулювання місцевими органами влади. Для оцінки можливостей культурно- пізнавального туризму у сталому розвитку області треба комплексно досліджувати його економічні, соціальні, культурні й екологічні впливи. Оскільки культурно- пізнавальний туризм впливає на всі сектори суспільної діяльності, то він може бути інтегрально складової стратегії розвитку різних галузей регіону.

Стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року визначає розвиток туристично-рекреаційної сфери як один з пріоритетних напрямків соціально-економічного та культурного розвитку регіону. Розвиток туристично-рекреаційної діяльності на сільських територіях, де зосереджена основна частка її потенціалу, створюватиме нові можливості соціально-економічного зростання сіл та селищ. Разом в рамках цієї Стратегічної цілі для подальшого підвищення конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону (включаючи курортну) та утримання її стійких позицій на ринку ставляться такі завдання:

- поліпшити транспортну доступність туристично-рекреаційних і курортних центрів;

- сприяти розвитку мережі туристично-рекреаційних об'єктів та туристично-рекреаційної й курортної інфраструктури;
- ініціювати необхідні зміни у законодавчо-нормативному забезпеченні та розвивати сільський зелений туризм;
- формувати та просувати нові туристичні продукти, зокрема з ділового, фестивального туризму, поєднання туристичних та лікувально-оздоровчих послуг, транскордонного туризму;
- забезпечити проведення масових культурних, ділових, спортивних та туристичних заходів міжнародного й міжрегіонального рівня;
- вдосконалити підготовку професійних кадрів для туристичної галузі;
- розробити та впровадити систему маркетингу туристичного потенціалу області, розширити мережу туристичних інформаційних центрів для забезпечення якісної та достовірної інформації, інтенсифікації інформаційно-рекламної діяльності;
- забезпечити збереження та раціональне використання цінних рекреаційних ландшафтів, курортних факторів, автентичних екосистем, збереження культурно-історичних пам'яток;
- забезпечити розвиток територій та об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронних територій, екосистем.

Найбільшою на сьогодні перешкодою ефективного розвитку туристично-рекреаційної сфери є відсутність якісних доріг до популярних туристичних центрів і об'єктів. Необхідно передбачити реконструкцію найбільш стратегічно значущих для розвитку туристично-рекреаційної діяльності ділянок доріг, зокрема до таких туристичних центрів як Славське, Тисовець, Розлуч, Белз тощо.

Проблемним залишається стан однієї з найпривабливіших атракцій області «Золотої підкови Львівщини». Замкові споруди, які формують цей туристичний маршрут, потребують реставраційних робіт.

В Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, затвердженій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р, визначено, що єдиним шляхом розв'язання системних проблем у сфері туризму є стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України.

При цьому, слід наголосити, що така політика на регіональному рівні повинна формуватися та реалізовуватися з урахуванням сучасних технологій та засобів промоції, популяризації та розвитку туризму.

З огляду на це, зважаючи на туристичний потенціал Львівщини, існує велика потреба у системному підході до розвитку туристичної галузі області та реалізації комплексу завдань та заходів.

Щоб ефективно вирішувати проблеми недостатнього рівня розвитку культурно-пізнавального туризму, в проекті вважають за доцільне створити та виокремити як стратегічну ціль розробку маркетингових планів розвитку територій (районів та міст обласного підпорядкування), техніко-економічне обґрунтування розвитку історико-культурних, курортно-туристичних об'єктів, що мають унікальне значення як для місцевого позиціювання, так і для області, а в деяких випадках і для всієї країни, навіть міжнародної спільноти. Після детального діагностування історико-культурного, курортно-туристичного потенціалу важливо не тільки розробити відповідну маркетингову стратегію, але й навчити працівників культури бізнесових підходів, розробити різноманітну систему якісного надання послуг.

Крім рекомендацій з розвитку інфраструктури, запропоновано пропозиції зі створення іміджевих брендів та маршрутів.

Створення іміджевих брендів має ґрунтуватися на: збереженні, раціональному використанні найвизначніших пам'яток історико-культурної

спадщини, залученні їх до туристичної інфраструктури; розробці археологічних та історичних туристичних маршрутів; оновленні й доповненні експозицій, розвиткові виставкової діяльності музеїв; створенні розвинутої історико-туристичної інфраструктури для поліпшення інформаційної та експозиційної значущості історичних об'єктів; збереженні й охороні пам'яток, вжитті заходів щодо запобігання порушенням установлених режимів їх використання.

Враховуючи виявленні проблеми в розвитку культурно-пізнавального туризму у Львівській області, були розроблені рекомендації щодо активації управління розвитком культурно-пізнавального туризму, а саме:

- активізувати діяльність щодо популяризації потенціалу вітчизняного культурно-пізнавального туризму, шляхом залучення до участі у регіональних, національних та міжнародних виставках представників туристичного бізнесу, готельно-ресторанного бізнесу, закладів культури та мистецтва;
- розробка нових культурно-пізнавальних маршрутів, враховуючи інтереси, вікові категорії туристів;
- налагодити роботу тренінгових і консультативних центрів для підготовки фахівців з туризму у районних центрах на базі загальноосвітніх закладів, професійних навчальних закладів за підтримки місцевих органів самоврядування;
- провести сумісно з Департаментом освіти Львівської області, Департаментом освіти Львівської міської ради серед учнів загальноосвітніх закладів «Фото бум» - конкурс фото робіт учнів «Відомі – «невідомі» пам'ятки Львівської області», для залучення молоді до вирішення проблеми розвитку культурно – пізнавального туризму. За результатами конкурсу організувати «Фото-сушку» (виставку) на людному місці (бажано на Площі Ринок). Зробити календарі з кращими роботами учнів. Для виготовлення календарів

залучити Львівські туристичні компанії, зацікавивши їх тим, що в цих календарях поруч з роботами учнів буде знаходитися їх реклама. Кошти з реалізації цих календарів використати для реставрації певного культурного об'єкту;

- забезпечення високоякісної реклами на іноземних мовах, яка ознайомить туристів з туристичними можливостями Львівської області для розповсюдження серед іноземних туристів;
- забезпечення охорони, збереження історичних пам'яток;
- провести конкурс проектів реставрацій та капітальних ремонтів культурних об'єктів Львівської області серед студентів ВНЗ по всій Україні під патронатом Львівської обласної ради, в умовах проведення дати список конкретних об'єктів та фото їх сучасного стану. Провести рекламну акцію цього конкурсу на телебаченні, в інтернеті для залучення до в реалізації втілення в життя проекти – переможці цього конкурсу на вигідних умовах інвесторів;
- раціонально використовувати культурні ресурси;
- створити інтернет каталог культурно-пізнавальних екскурсій Львівської області. Для зручності потенційного туриста, зайшовши на сторінку цього каталогу, вибравши екскурсію турист зможе ознайомитися з пропозиціями різних туроператорів;
- підтримка малого та середнього бізнесу в сфері туризму з боку держави;
- розвиток співпраці з міжнародними партнерами в галузі культурно-пізнавального туризму;
- податкове та митне регулювання у сфері туризму;
- створення сприятливих умов для інвесторів;
- проведення маркетингових досліджень, які націлені на покращення іміджу країни;

Вдосконалення системи перепідготовки і підвищення кваліфікації туристичних кадрів.

Таблиця 1

**Програма заходів з розвитку культурно-пізнавального туризму у
Львівській області**

Зміст розділу	Характеристика заходів
Мета програми: Перетворення туризму в одну з найбільш прибуткових галузей економіки Львівської області, що забезпечить значний внесок в соціально-економічний розвиток регіону шляхом збільшення дохідної частини бюджету за рахунок податкових та валютних надходжень, припливу інвестицій, збільшення кількості робочих місць, а також створення сприятливих умов для відпочинку мешканців і гостей регіону за умов збереження і раціонального використання культурно-історичної та природної спадщини	
Огрунтування програми:	Культурно-пізнавальний туризм ґрунтується на неослабному інтересі до величезного пізнавального потенціалу, що охоплює численні пам'ятки архітектури, історії, літератури, археології, включення в програму перебування участь у святах, обрядах тощо. Сучасний етап формування Львівської області та міста Львова як центру культурно-пізнавального туризму обумовлений новаціями в житті суспільства та спадкоємними традиціями. Це ставить високі вимоги до його організації, що має забезпечити створення культурно-освітнього центру, який відповідатиме міжнародним стандартам якості та комфорту міського середовища; збереження унікального архітектурно-ландшафтного комплексу історичного центру, вдосконалення функціонально-планувальної організації згідно з сучасними тенденціями та перспективами розвитку туризму; відтворення та реконструкцію історичних містоформуючих ансамблів, що є найбільш привабливими для туристів
Матеріально-технічна база	Координація зусиль органів управління, підприємстві організацій у реставрації об'єктів туристського показу; Залучення бізнесу у вирішення проблеми збереження пам'яток історії та культури; Передача об'єктів показу в оренду експлуатуючим їх господарюючим суб'єктам з наданням обов'язків по утриманню, реконструкції та облаштування об'єктів; Комплексні інвестиційні проекти (розвиток інфраструктури за рахунок їх включення до складу комплексних турів); Активізація інвестицій в інфраструктуру в тому числі за рахунок створення локальних туристських комплексів і розвитку супутньої інфраструктури (дорожньої мережі, комунікацій, енергетичній, соціальної інфраструктури)

Маркетинг рекламно- інформаційне забезпечення	та	Розвиток Internet-маркетингу; Створення і просування туристських брендів на базі унікальних тур продуктів культурно-пізнавального спрямування; Розробка програм, проведення маркетингових досліджень попиту і пропозицій, оцінку і прогнозування кон'юктури туристського ринку; Рекламно-інформаційний супровід; Вдосконалення системи діяльності туристично-інформаційних центрів; Підготовка та видання друкованих рекламно-інформаційних матеріалів про культурно-пізнавальний потенціал Львівської області (буклети, каталоги та ін.);
Недостатня розробка туристських маршрутів		Розробка турів, не пов'язаних з традиційними об'єктами показу і задіяння не використовуваного потенціалу; Розробка нових туристських маршрутів культурно-пізнавального спрямування; Оновлення старих туристських маршрутів додаванням раніше не використовуваних об'єктів культурно-пізнавального туризму регіону; Включення об'єктів туристського показу і турів в турпакети і системи турів, що пропонуються найбільшими туроператорами
Реставрація консервація пам'яток архітектури Львова та області	та	Підвищення привабливості пам'яток архітектури для громадян України та іноземних гостей; Проведення інвентаризації об'єктів традиційної культурної спадщини регіону; Збереження дерев'яної та сакральної архітектури
Відродження традиційних місцевих ремесел та історико- культурних ареалів		Проведення конкурсів народної творчості; Підтримка діяльності шкільних гуртків народних ремесел; Розвиток традиційних народних промислів; Популяризація елементів традиційної культури
Підтримка культури мистецтв меншин	та	Підтримка існуючих та створюваних творчих колективів у місцях компактного проживання національних меншин; Сприяння участі аматорських колективів національних меншин, окремих виконавців району у конкурсах та фестивалях
Розвиток музейно- культурної сфери на основі впровадження сучасних		Створення ефективного регуляторного та інституційного середовища в музейній сфері; Підвищення кваліфікації працівників в сфері управління культурою та мистецтвом;

інформаційних систем	Впровадження сучасних інформаційних продуктів (в т.ч. додатків до смартфонів)
Підготовка кадрів	Перепідготовка кадрів та підвищення кваліфікації за участю залучених спеціалістів; Реалізація тренінгів без відриву персоналу від виробничої діяльності; Впровадження системи замовлень на підготовку фахівців; Закордонні стажування фахівців у сфері туризму та викладацьких кадрів в рамках міжнародних проектів та корпоративних обмінів; Вдосконалення навчальних процесів з підготовки кадрів (орієнтація на потреби ринку)
Очікувані результати від реалізації програми: Створення конкурентоспроможного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби населення в активному і повноцінному відпочинку, залученні до культурних цінностей, розширенні світогляду і контактів населення, а також забезпечення на цій основі комплексного розвитку Львівського регіону та міста Львова та його соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та раціональному використанні культурної і природної спадщини. Підвищення ролі туризму у формуванні економічних показників міста і регіону, зокрема за рахунок збільшення кількості робочих місць, податкових надходжень у міський та державний бюджети, припливу іноземної валюти	

Висновки. Розвиток управління індустрією культурно- пізнавального туризму у Львівській області потребує підтримки щодо узгодження розвитку цієї сфери усієї України. Позитивних зрушень можна досягти завдяки інтенсивній розбудові туристичної інфраструктури, співпраці державного та приватного секторів у сфері популяризації туристичного потенціалу регіону. Сприяння розвитку туристичного продукту та ефективній реалізації державної та регіональної політики в галузі туризму. Виконання передбачених заходів дасть змогу забезпечити зростання туристичних потоків і надходжень від туристичної діяльності; збільшити зайнятість населення у туризмі та суміжних галузях; популяризувати Львівщину як територію для культурно-пізнавального туризму, безпечну для подорожей, створити сприятливі економіко-правові й організаційні умови для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в туристичну сферу.

Література

1. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності. URL: http://ww.tourlib.net/statti_ukr/kuzmuk.htm
2. International Convention to Safeguard Intangible Cultural Heritage: UNESCOs General Conference 32 nd Session – Paris, 29 September – 17 October 2003
3. Федорченко В.К. Туристичний словник-довідник / В.К. Федорченко, І.М. Мініч. К: Дніпро, 2000.-155с.
4. Любимцева О.О. Методика розробки турів: навчальний посібник / О.О. Любимцева. К. Вид-во «Альтерпрес», 2003 – 104с.
5. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства: навчальний посібник / П.Р. Пуцентейло. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
6. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму / Ф.Ф.Шандор, М.П.Кляп. К.: Знання, 2013. 334 с.
7. Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
8. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України / Л.Д. Божко // Культура України. 2011. № 32.
9. Центр туристичної інформації. URL: <https://city-adm.lviv.ua>
10. Львівська обласна державна рада. URL: <https://lvivoblrada.gov.ua/>
11. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 р. URL: <http://dfrr.minregion.gov.ua/>